

M gegn Þýskalandi

Dómur frá 17. desember 2009

Mál nr. 19359/04

5. gr. Réttur til frelsis og mannhelgi

7. gr. Engin refsing án laga

Lagaheimild fyrir frelsissviptingu. Afturvirkni laga um öryggisgæslu.

1. Málsatvik

Kærandi er þýskur ríkisborgari sem fæddist árið 1957. Hann er vistaður í Schwalmstadt-fangelsinu í Þýskalandi. Árið 1986 var kærandi dæmdur í fimm ára fangelsi fyrir tilraun til manndráps og rán eftir að hafa áður hlotið fjölmarga refsidóma. Á grundvelli skýrslu tauga- og geðlæknis var kærandi samtímis dæmdur til að sæta öryggisgæslu að lokinni afplánun fangelsisrefsingarinnar. Í skýrslunni kom fram að kærandi hefði ríka tilhneigingu til að fremja alvarleg ofbeldisbrot og að líklegt væri að hann myndi fremja fleiri slík brot í framtíðinni. Almennungi stafaði því hætta af kæranda.

Eftir að kærandi hafði afplánað alla fangelsisrefsinguna óskaði hann endurtekið eftir að öryggisgæslunni yrði aflétt. Á árunum frá 1992 til 1998 höfðu dómstólar öllum beiðnum hans. Vísað var til sérfræðiskýrslna um kæranda og þess að hann hefði sýnt ofbeldisfulla hegðun í fangelsinu.

Í apríl 2001 framlengdi dómstóll öryggisgæsluna til september 2001 og var sú ákvörðun staðfest af áfrýjunardómstól. Þá hafði kærandi verið tíu ár í öryggisgæslu. Lagagrundvöllur þessarar framlengingar var ákvæði í refsilögum sem var breytt árið 1998. Eftir að ákvæðinu var breytt voru engin takmörk fyrir því hversu oft dómstólar gátu framlengt þann tíma sem einstaklingur skyldi sæta öryggisgæslu eða hversu lengi einstaklingur gat þurft að sæta slíkri gæslu. Áður hafði ákvæðið kveðið á um að einstaklingur skyldi aldrei sæta öryggisgæslu samfelld lengur en í tíu ár.

Í febrúar 2004 komst stjórnskipunardómstóll Þýskalands að þeirri niðurstöðu að ákvæði þýsku stjórnarskrárinnar sem bannaði afturvirkar refsingar tæki ekki til úrræða eins og öryggisgæslu. Vísaði dómstóllinn til þess að ávallt hefði verið gert ráð fyrir að úrræði réttarkerfisins gætu annars vegar verið refsingar og hins vegar betrunar- og forvarnaúrræði.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi hélt því fram að framlenging öryggisgæslunnar bryti gegn 1. mgr. 5. gr. sáttmálans. Sér í lagi vísaði hann til þess að það væri ekki nægjanlegt orsakasamband milli dómsins sem hann hlaut árið 1986 og framlengingarinnar í apríl 2001. Enn fremur vísaði kærandi til þess að brotið hefði verið gegn 1. mgr. 7. gr. sáttmálans með því að afnema hámark þess tíma sem hann gat þurft að sæta öryggisgæslu eftir að hann hafði framið brot sitt.

Niðurstaða

Um 5. gr.: Dómstóllinn staðfesti að samkvæmt 1. mgr. 5. gr. hefði verið heimilt að framlengja öryggisgæsluna yfir kæranda upp að tíu árum. Hvað varðaði framlengingu eftir það tímamark taldi dómstóllinn að orsakasambandi skorti á milli upphaflega refsidómsins og áframhaldandi frelsisskerðingar kæranda. Þegar refsidómurinn hefði fallið árið 1986 hefði verið skýrt að öryggisgæsla með kæranda gæti bara staðið yfir í tiltekinn tíma. Hefði breytingin á þýskum hegningarlögum árið 1998 ekki komið til hefðu dómstólar ekki haft neina heimild til að framlengja öryggisgæsluna til lengri tíma en lögin kváðu á um.

Enn fremur taldi dómstóllinn að áframhaldandi öryggisgæsla með kæranda hefði ekki verið réttlætanagerleg á grundvelli þeirrar áhættu sem talin var vera á að hann bryti frekar af sér. Vísaði dómstóllinn til þess að ekki væri nægilega skýrt til hvaða brota kæranda væri verið að vísa og að þess vegna væri skilyrðum c-liðar 1. mgr. 5. gr. ekki fullnægt. Auk þess hefði ekki verið hægt að halda

kæranda í öryggisgæslu á grundvelli þess að hann væri andlega vanheill í skilningi e-liðar 1. mgr. 5. gr. enda hafði áfrýjunardómstóll talið að kærandi væri ekki lengur haldinn alvarlegum geðsjúkdómi.

Í ljósi þessa komst dómstóllinn samhljóða að þeirri niðurstöðu að öryggisgæsla yfir kæranda eftir að hann hafði verið í slíkri gæslu í tíu ár bryti í bága við 1. mgr. 5. gr. sáttmálans.

Um 7. gr.: Dómstóllinn þurfti að fjalla um það álitamál hvort öryggisgæsla teldist vera refsing í skilningi 1. mgr. 7. gr. Dómstóllinn rakti að eins og fangelsisvist fæli öryggisgæsla í sér frelsissviptingu og að í Þýskalandi væru einstaklingar sem sættu öryggisgæslu í haldi í venjulegum fangelsum. Í raun væri minniháttar munur á framkvæmd fangelsisvistar og öryggisgæslu. Enn fremur væru markmið bæði refsinga og öryggisgæslu að vernda almenning frá hættulegum einstaklingum og hjálpa þeim síðan að lifa ábyrgu lífi utan fangelsisins.

Dómstóllinn vísaði síðan til niðurstöðu mannréttindafulltrúa Evrópuráðsins og Evrópunefndar gegn pyntingum um að einstaklingar í öryggisgæslu í Þýskalandi fengu enga sérstaka sálræna aðstoð umfram það sem venjulegir fangar fengju. Dómstóllinn benti síðan á að eftir að lögum um öryggisgæslu var breytt árið 1998 væri ekkert hámark á því hversu lengi einstaklingur gæti sætt öryggisgæslu. Með sömu breytingu hefði einstaklingum einnig verið gert mjög erfitt að fullnægja skilyrðum til þess að losna úr slíkri gæslu en við það var miðað að ekki mætti vera hætt á að einstaklingur fremdi brot á ný. Úrræðið væri því með því alvarlegasta sem hægt væri að beita gagnvart glæpamönnum samkvæmt þýskum hegningarlögum. Dómstóllinn taldi því að það yrði að teljast refsing í skilningi sáttmálans.

Dómstóllinn var því ekki sannfærður um þá röksemdafærslu þýskra yfirvalda að framlenging öryggisgæslunnar varðaði einungis framkvæmd viðurlaga. Dómstóllinn benti á að með því að afnema hámarkstíma öryggisgæslu eftir að kærandi hafði framið brot sitt hefði kærandi verið beittur viðurlögum afturvirk.

Dómstóllinn komst því samhljóða að þeirri niðurstöðu að brotið hefði verið gegn 1. mgr. 7. gr. sáttmálans. Kæranda voru dæmdar 50.000 evrur í miskabætur.